

Uchwała z dnia 4 lutego 1999 r.

III ZP 38/98

Przewodniczący SSN: Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Teresa Romer, Stefania Szymańska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczyszyn, w sprawie z wniosku Witolda S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. o podstawę wymiaru emerytury, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w dniu 4 lutego 1999 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu postanowieniem z dnia 4 listopada 1998 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 KPC

Czy zwiększenie świadczenia określonego w art. 15 ust. 3 - 3b ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) dolicza się na podstawie art. 21 ust. 4 tej ustawy do wysokości przysługującej wnioskodawcy najniższej emerytury ?

podjął następującą uchwałę:

Zwiększenie świadczenia określonego w art. 15 ust. 3 - 3b ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) dolicza się na podstawie art. 21 ust. 4 tej ustawy do wysokości przysługującej najniższej emerytury.

U z a s a d n i e n i e

Przedstawione zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego:

Wnioskodawca Witold S. zgodnie z decyzją z dnia 6 lipca 1993 r. pobiera emeryturę na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Do pobieranej emerytury decyzją z dnia 23 lutego 1995 r. organ rentowy przyznał zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników za 109 kwartałów - w kwocie 52,86 zł oraz stwierdził, że wnioskodawca nadal będzie otrzymywał świadczenie w minimalnej wysokości.

Po rozpoznaniu kolejnego wniosku o wysokość emerytury i przeliczenie podstawy jej wymiaru, decyzją z dnia 5 czerwca 1997 r. organ rentowy wniosek ten załatwił odmownie.

Rozpoznając odwołanie od powyższej decyzji Sąd Wojewódzki wyrokiem z dnia 29 stycznia 1997 r. zmienił zaskarżoną decyzję i nakazał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. wypłacenie wnioskodawcy zwiększenia z tytułu zbiegu okresów opłacanych składek na ubezpieczenie społeczne rolnicze z okresem innego ubezpieczenia w pełnej wysokości przy przysługującej najniższej emeryturze pracowniczej, poczynając od dnia 8 kwietnia 1997 r. W uzasadnieniu wyroku Sąd stwierdził, że przyjęcie za podstawę wymiaru emerytury wnioskodawcy w uwzględnieniu wniosku z dnia 4 czerwca 1993 r. wynagrodzenia z 4 kolejnych lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 13 lat kalendarzowych, tj. z lat 1983-1986 jest zgodne z art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent... (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). Jednak stwierdził, że organ rentowy błędnie interpretuje stosowanie art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 4 ustawy o rewaloryzacji „przy zwiększeniu emerytury z tytułu zbiegu okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolnicze na podstawie art. 15 przez dodanie art. 15 ust. 3a, ust. 3b i 3c”.

W apelacji organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, w szczególności art. 13 i art. 16 ustawy o rewaloryzacji przez przyjęcie, że stosowanie powyższych przepisów dotyczy tylko świadczeń przyznawanych na podstawie przepisów wymienionych w art. 1 tej ustawy oraz wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania w całości.

Sąd Apelacyjny zaznaczył, iż przedstawiając zagadnienie prawne miał na uwadze treść przepisów art. 15 ust. 3a i 3b ustawy o rewaloryzacji, które to przepisy dają podstawę do przyznania emerytom i rencistom zwiększenia świadczenia za cały

okres opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Zwiększenie to organ rentowy naliczył wnioskodawcy, lecz doliczył do ustalonej wysokości należnej mu emerytury, a skoro emerytura ta po doliczeniu zwiększenia jest niższa niż wysokość najniższej emerytury, uznał, że świadczenie przysługuje mu w najniższej wysokości. Natomiast stanowisko Sądu Wojewódzkiego jest odmienne od stanowiska pozwanego organu rentowego.

Prawdą jest - wywiódł dalej Sąd Apelacyjny - że kwoty najniższych emerytur i rent oblicza się bez uwzględnienia dodatków, o których mowa w art. 21 (zob. art. 16), tj. dodatku pielęgnacyjnego, kombatanckiego i dla sierot zupełnych. Zwiększenie świadczenia o kwotę odpowiadającą części składkowej emerytury lub renty rolniczej obliczonej stosownie do przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników jest niezależne od świadczenia pracowniczego i ma rekompensować „podwójne ubezpieczenie” i dlatego stanowi swego rodzaju odrębny składnik świadczenia, a jako odrębny składnik świadczenia podlega doliczeniu do najniższej emerytury należnej wnioskodawcy zgodnie z przepisami. Ustawodawca zamieszczając stwierdzenie w art. 16 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji, że kwoty najniższych emerytur i rent oblicza się „bez uwzględnienia dodatków, o których mowa w art. 21”, miał niewątpliwie również na uwadze zwiększenie świadczenia z art. 15 ust. 3-3b. W przepisie art. 21 ust. 4 ustawy o rewaloryzacji ustawodawca bowiem wyraźnie stwierdza, że do emerytur i rent przysługujących na podstawie przepisów, o których mowa w art. 1, a więc w sytuacji wnioskodawcy do najniższej emerytury, a nie - jak to interpretuje ZUS - przysługuje także zwiększenie wymienione w art. 15 ust. 3-3b, jak to przyjął Sąd pierwszej instancji w sentencji zaskarżonego wyroku. Praktyka stosowana przez pozwany organ rentowy uzasadnia przedstawienie Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego, bowiem udzielenie odpowiedzi będzie miało wpływ na stosowanie odpowiedniej praktyki w rozstrzyganiu analogicznych spraw.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Charakter zwiększenia świadczenia określonego w art. 15 ust. 3-3b ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji i cel wprowadzenia tego zwiększenia zostały już wyjaśnione dokładnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Znalazło to wyraz, między innymi, w uchwale z dnia 12 stycznia 1995 r., II UZP 24/94 (OSNAPiUS 1995 nr 9, poz. 21), w uzasadnieniu której przedstawiono wyczerpująco

kiedy i dlaczego został wprowadzony dodatek do emerytury i renty z tytułu podwójnego ubezpieczenia, tj. z tytułu podlegania równocześnie ubezpieczeniu pracowniczemu lub z tytułu innej działalności oraz z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz przejęcie funkcji tego dodatku przez zwiększenie świadczeń emerytalno-rentowych, określonego w art. 15 ust. 3-3b ustawy o rewaloryzacji. Wobec opublikowania tej uchwały nie występuje potrzeba powtarzania podanej w niej argumentacji prawnej. Podkreślenia jednakże wymaga, na co słusznie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zagadnienia prawnego, iż zwiększenie świadczenia o kwotę odpowiadającą części składkowej emerytury lub renty rolniczej obliczonej stosownie do przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, jest niezależne od świadczenia pracowniczego i ma rekompensować „podwójne ubezpieczenie”. Konsekwencją tego stanowiska jest kolejne prawidłowe stwierdzenie Sądu Apelacyjnego, że zwiększenie to stanowi *sui generis* odrębny składnik świadczenia, a jako taki składnik podlega on doliczeniu do najniższej emerytury pracowniczej, należnej zgodnie z przepisami. Sąd Najwyższy w całości podziela to stanowisko. W przeciwnym bowiem razie osoba, która podlegała równocześnie podwójnemu ubezpieczeniu, tj. pracowniczemu lub z tytułu innej działalności oraz ubezpieczeniu społecznemu rolników, opłacając z tego tytułu składki na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników, nie miałyby żadnej rekompensaty, gdyż zwiększenie przewidziane w art. 15 ust. 3-3b ustawy o rewaloryzacji należne z tego tytułu, zostałyby wchłonięte przez świadczenie emerytalno-rentowe przysługujące z zaopatrzenia emerytalnego pracowników lub z innego ubezpieczenia społecznego, które z uwagi na niskie zarobki lub dochody może być wypłacane tylko w najniższej wysokości. Uprawnione jest zatem stanowisko, że w takiej sytuacji należy najpierw obliczyć wysokość świadczenia emerytalno-rentowego przysługującego z zaopatrzenia emerytalnego pracowników lub innego systemu ubezpieczenia społecznego i w wypadku, gdy jest ono niższe od świadczenia w najniższej wysokości ustalić jego wysokość na poziomie najniższego świadczenia, a dopiero następnie doliczyć kwotę zwiększenia określonego w art. 15 ust. 3-3b ustawy o rewaloryzacji. Tylko bowiem w takiej sytuacji osoba, która z mocy prawa podlegała równocześnie także ubezpieczeniu społecznemu rolników i opłacała składki, odniesie odpowiednie korzyści. W przeciwnym razie zostałyby zniweczony cel zwiększenia określonego w art. 15 ust. 3-3b ustawy o rewaloryzacji, co byłoby niezgodne z jego wykładnią funkcjonalną, a także z przepisem art. 21 ust. 4 tejże ustawy i wręcz prowadziłoby do naruszenia tego ostatniego przepisu.

Dlatego też nie można przeciwko temu stanowisku skutecznie powoływać się na brzmienie art. 15 ust. 5 ustawy o rewaloryzacji, gdyż jego dosłowne stosowanie mogłoby doprowadzić do sytuacji, której nie można byłoby zaakceptować, a to z uwagi na funkcje i cel omawianego zwiększenia. Nie ma podstawy do przypisania prawodawcy zamiaru pozbawienia tego zwiększenia, stanowiącego w istocie rekompensatę za opłacanie składek na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników, takich osób, które osiągały z tytułu równoczesnego zatrudnienia lub innej działalności niskie zarobki lub dochody. Byłyby one bowiem postawione w niekorzystnej sytuacji w porównaniu z osobami, które z tytułu równoczesnej pozarolniczej działalności osiągały zarobki lub dochody uprawniające je co najmniej do świadczeń emerytalno-rentowych w najniższej wysokości. Stanowiłoby to naruszenia zasady równości wobec prawa.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy, odpowiadając wprost na przedstawione zagadnienie prawne, podjął uchwałę o treści przytoczonej w sentencji.

=====